

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף ח

חטאת מנלן? מניין ששינוי קודש ושינוי בעלים מעכב בקרבן חטאת ופוסל אותו?
תשובה: דכתיב "ושחט אותה לחטאת" שתהא שחיטה לשם חטאת.

שאלה: אשכחן שחיטה. קבלה מנלן? תשובה: דכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת" שתהא קבלה לשם חטאת: כי לקיחה מתפרשת כקבלה. (וגם 'הולכה' נלמדת מכאן, כי הולכה היא בכלל קבלה, כדלעיל דף ד').

שאלה: ואשכחן שחיטה וקבלה. זריקה מנלן? תשובה: דאמר קרא "וכפר עליו הכהן מחטאתו" שתהא כפרה לשם חטאת: והכפרה נעשית בזריקת הדם.

אשכחן שנוי קדש, שנוי בעלים מנלן? מצאנו מקור לארבע עבודות ב'שינוי קודש' (כלומר שצריך לעשותם לשם הקרבן ולא לעשותם לשם קרבן אחר). אבל עדיין מה המקור שלא לעשותם ב'שינוי בעלים' (כלומר לשם אדם אחר)?

תשובה: אמר קרא "עליו" עליו ולא על חברו: מהפסוק בזריקה הנ"ל "וכפר עליו" לומדים שצריך להתכוון לכפר דוקא עליו ולא על חברו.

שאלה: אשכחן למצוה לעכב מנלן: ועדיין מהפסוק הזה לומדים רק שיש מצוה לעשות את העבודה לשם בעל הקרבן ולא לשם חברו. אבל מניין שאם עבר ועשה אותה לשם חברו החטאת פסולה? תשובה: כדאמר רב הונא בריה דרב יהושע חטאת חטאתו. הכא נמי חטאת חטאתו: כמו שאמר רב הונא בריה דרב יהושע לקמן, ששינוי בעלים בנזיר פוסל את הקרבן. ולומדים זאת מהפסוק "ועשה את חטאתו" משום שהיה אפשר לכתוב "ועשה את חטאת" בלי האות ו'. והאות ו' המיותרת מלמדת שהחטאת צריכה להעשות דוקא כחטאת שלו, כלומר לשמו של הנזיר הזה.

וכך גם כאן נדרוש אותו הדבר בפסוק של זריקה הנ"ל, "וכפר עליו הכהן מחטאתו" הו' של 'חטאתו' מיותרת ללמד שהזריקה צריכה לעשות דווקא לשם האדם שהחטאת הזו שלו.

אשכחן מצוה בשנוי קדש, וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב. לעכב בכל עבודות בשנוי קדש ובשאר עבודות בשנוי בעלים בין למצוה בין לעכב מנלן? עד עכשיו מצאנו מקור א. לשינוי קודש בארבע עבודות, אמנם רק למצוה (שכך צריך לעשות, אבל כדיעבד הקרבן לא פסול). ב. לשינוי בעלים רק בזריקה בין למצוה ובין לעכב (שאם לא עשה כן הקרבן פסול).

אבל עדיין אנו צריכים מקור א. לשינוי קודש בארבע עבודות **לעכב**. ב. לשינוי בעלים בשחיטה קבלה והולכה, **למצוה ולעכב**.

אמר ר' יונה אתיא מחטאת נזיר. דכתיב "והקריב הכהן לפני ה' ועשה את חטאתו ואת עולתו" שיהו כל עשיותיו לשם חטאת: ולא לשם קרבן אחר. הפסוק בנזיר מיותר, בגלל שכבר למדנו בשאר חטאות שיש מצוה לעשותה לשם חטאת. ולכן דורשים אותו שאם יעשה את החטאת לשם קרבן אחר היא **תיפסל**.

אשכחן שנוי קדש, שנוי בעלים מנלן? מצאנו מקור מנזיר לשינוי קודש שמעכב ופוסל את הקרבן. אבל מניין לשינוי בעלים גם למצוה וגם לעכב?

(אם אינו ענין לשנוי קדש תניהו ענין לשנוי בעלים אשכחן למצוה לעכב מנלן)

אמר רב הונא [בריה דר"י] חטאת חטאתו: בפסוק בנזיר הנ"ל כתוב "ועשה את חטאתו" והאות ו' מיותרת ללמד שצריך לעשות את החטאת דוקא כחטאת שלו, כלומר לשמו של הנזיר הזה ולא למישהו אחר (כפי שביארנו למעלה). ומכיון שהפסוק מתייחס לכל עשיית החטאת, אנו לומדים מכאן לכל ד' עבודות שיש מצוה לעשותן שלא בשינוי בעלים.

מתקיף לה רבינא אלא מעתה "עולת עולתו" מאי דרשת ביה: אם אתה דורש את ה-ו' של "חטאתו", אם כן מה תדרוש במילת "עולתו" שבאותו פסוק?

קושיא: ולרבינא "מנחת מנחתו", "נסך נסכו" מאי דרשת בהו? כלומר מדוע לרבינא קשה רק על "עולתו" ולא קשה לו גם על הפסוק הסמוך בנזיר "ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו"? תירוץ: ההוא מבעי ליה מנחתם ונסכיהם בלילה

מנחתם ונסכיהם אפי' למחר: כמו שלמדנו מ"מנחתם ונסכיהם" שאם הביא את הקרבן ולא הביא את המנחה והנסכים, יכול להביאם אפילו בלילה או למחר (למרות שאת הקרבן עצמו חייב להביא ביום). כך גם כאן בנזיר, לומדים מ"מנחתו ונסכו" שאם הנזיר הביא את קרבנו ולאחר מכן הביא את המנחה והנסכים בלילה או למחרת, כשר.

אלא עולת עולתו מאי דרשת בהו: אבל נשאר קשה מה יש לדרוש ב"עולתו"? **ותו, מי גמרי מהדדי? וכו':** שאלה נוספת. האם בכלל ניתן ללמוד 'חטאת חלב' (כלומר שאר חטאות, כגון חטאת הבאה על איסור חלב) מ'חטאת נזיר'? הרי חטאת חלב אינה יכולה ללמוד מחטאת נזיר! משום שבחטאת נזיר יש עוד 'דמים אחרים' כלומר מביאים עם החטאת גם קרבן עולה ושלמים. ולכן יתכן שדוקא בחטאת נזיר שהיא חמורה יש גם פסול של לשמה, ולא בחטאת חלב. מאידך, גם לא ניתן ללמוד 'חטאת נזיר' מ'חטאת חלב'. בגלל שחטאת חלב חמורה יותר כי היא מכפרת על איסור כרת, מה שאין כן חטאת נזיר. ולכן יתכן שדוקא בחטאת חלב יש פסול של לשמה.

ואם אי אפשר ללמוד זה מזה, אם כן התורה היתה צריכה לכתוב בשניהם שיש פסול של לשמה. וממילא הפסוק בנזיר אינו מיותר ללמד שלשמה פוסל בחטאת.

אלא אמר רבא אתיא מחטאת מצורע. דכתיב "ועשה הכהן את החטאת" שיהו כל עשיותיו לשם חטאת: אלא לומדים מחטאת מצורע. בדומה למה שרצינו ללמוד מנזיר. דהיינו מיותר לכתוב בה שצריך לעשותה לשמה, ואם כן הפסוק מלמד שהלשמה מעכב.

שאלה: ואשכחן שנוי קדש. שנוי בעלים מנליה? תשובה: **אמר קרא "וכפר על המטהר" וגו' על המטהר זה ולא על המטהר חבירו:** זהו המשך של הפסוק הנ"ל במצורע. ואם כן מה שכתוב "על המטהר" הולך על תחילת הפסוק "ועשה הכהן את החטאת". והיינו שכל העשיות בקרבן צריכות להיות דוקא לשם המיטהר הזה ולא לשם מיטהר אחר.

קושיא: ואכתי מי ילפא מהדדי? וכו': ועדיין וכי חטאת חלב וחטאת מצורע יכולות ללמוד זה מזה? הרי חטאת חלב אינה יכולה ללמוד מחטאת מצורע, בגלל

שבחטאת מצורע יש דמים אחרים (כלומר מביאים איתה קרבנות נוספים), מה שאין כן בחטאת חלב וכנ"ל. ומאידיך, חטאת מצורע אינה יכולה ללמוד מחטאת חלב, כי חטאת חלב מכפרת על כרת מה שאין כן חטאת מצורע. וכנ"ל.

תירוץ: מחדא לא אתיא, תיתי חדא מתרתי: אמנם אי אפשר ללמוד אחת מאחת, אבל נלמד חטאת אחת משתיים. (יש לנו כאן שלוש חטאות; חטאת חלב, חטאת נזיר, וחטאת מצורע). ואז תשאר לנו חטאת אחת מיותרת. דהיינו שהפסוק שכתוב בה שצריך לשמה, יהיה מיותר ללמד שהלשמה בחטאות הוא לא רק מצוה אלא גם מעכב.

קושיא: בהי לא לכתוב? וכו': באיזה חטאת לא היה צריך לכתוב שהיא צריכה להעשות לשמה? אם נאמר שלא היה צריך לכתוב ב'חטאת חלב' כי היינו יכולים ללמוד אותה מנזיר ומצורע. יש לדחות, בגלל שבחטאת נזיר וחטאת מצורע יש חומרא שמקריבים אותם עם עוד 'דמים אחרים' וכנ"ל.

לא לכתוב רחמנא בחטאת נזיר: ואם נאמר שלא היה צריך לכתוב בחטאת נזיר, כי היינו יכולים ללמוד אותה מ'חטאת חלב' ו'חטאת מצורע'. יש לדחות. בגלל שבחטאת חלב ומצורע יש חומרא, שאי אפשר 'להשאל' עליהם ולבטל אותם. מה שאין כן בנזיר שיכול לעשות התרת נדרים על הנזירות שלו ולבטל אותה מעיקרה.

לא לכתוב רחמנא בחטאת מצורע: ואם נאמר שלא היה צריך לכתוב ב'חטאת מצורע' כי היינו יכולים ללמוד אותה מחטאת חלב וחטאת נזיר. יש לדחות. כי בשתייהן יש קרבן קבוע, מה שאין כן במצורע שיש קרבן עולה ויורד (העשיר מביא קרבן יקר והדל מביא קרבן זול).

אלא אמר קרא זאת התורה וכו': נאמר "זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים" הפסוק מקיש את חטאת לשלמים. כמו שבשלמים צריך לעשותה לשמה בין לגבי שנוי קדש ובין לגבי שנוי בעלים, כך גם לגבי חטאת. אמנם בשלמים זה רק מצוה ואינו פוסל את הקרבן, וכך גם בחטאת לומדים מפסוק זה רק לגבי המצוה לעשותה לשמה. אבל הפסוקים שנאמרו בחטאות הנ"ל מיותרים ללמד שזה גם מעכב.

שאלה: ואשכחן חטאת חלב זכתיב בה לחטאת. חטאת דעבודת כוכבים, דשמיעת הקול, ובטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו, זלא כתיב בהו, מנלן? אמנם יש לנו לימוד מיוחד ב'חטאת חלב' שהלשמה פוסל בה, מהפסוק "ושחט אותה לחטאת" וכנ"ל. אבל מה המקור לחטאות נוספות (כדלהלן) שהלשמה מעכב בהן? כלומר אמנם מקרבן שלמים למדנו לכל החטאות שיש מצוה לעשותן לשמה, אבל אנו צריכים פסוק מיוחד ללמד שזה גם מעכב, ומצאנו פסוק כזה רק בחטאת חלב. ומניין נלמד לנוספות -

א. חטאת דעבודת כוכבים - הבאה על חטא ע"ז. ב. דשמיעת הקול - הבאה על הנשבע לשקר שאינו יודע עדות לחבירו. ג. בטוי שפתים - הבאה על הנשבע לשקר בשוגג. ד. וטומאת מקדש וקדשיו - הנכנס לבית המקדש או אכל קודש בטומאה בשוגג.

תשובה: חטאת דעבודת כוכבים אתיא וכו': 'חטאת של ע"ז' נלמדת מ'חטאת חלב' על ידי 'בנין אב'. משום ששתיהן באות על איסור שחייבים עליו כרת במזיד. ושלושת החטאות האחרות נלמדות מ'חטאת חלב' ו'חטאת נזיר' ו'חטאת מצורע' על ידי 'במה הצד', כלומר מהצד השה שבשלושתן שצריכים לעשותם לשמה וזה מעכב. (וכאן אי אפשר לפרוך כמו שפרכנו למעלה כשרצינו ללמוד אחת משתיים. משום שבכל אחת יש דבר שאין בחברתה, ומשלושתן ביחד יש 'הצד השה' שבכולן כנ"ל).

*

תנו רבנן: למדנו בברייתא - קרבן פסח בזמנו (= בערב פסח בין הערביים), אם נשחט לשמו כשר ואם נשחט שלא לשמו פסול. אבל פסח שנשחט בשאר ימות השנה הדין להיפך, לשמו פסול כיון שהוא לא ראוי להקרבה בשאר ימות השנה, ושלא לשמו כשר כיון שאם נשחט בשאר ימות השנה שלא לשמו הרי הוא שלמים.

מנא הני מילי: מנין שפסח בשאר ימות השנה שלא לשמו כשר.

אמר אבוה דשמואל: נאמר בתורה "וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבְּנוֹ לְזִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה, זָכָר אוֹ נִקְבָּה תְּמִים יִקְרִיבוּנוּ", כלומר אם אדם מקריב קרבן מדבר הבא מן הצאן, דהיינו פסח שבא רק מן הצאן, ושחטו שלא לשמו, הרי הוא לזבח שלמים. ובהכרח

שהפסוק עוסק בפסח שלא בזמנו, שהרי פסח הבא בזמנו ושחטו שלא לשמו כבר למדנו לעיל (ז:) שפסול.

שאלה: אימא שלמים אין, מידי אחרינא לא: אולי נאמר שרק אם שחטו לשם שלמים כשר (שהרי בפסוק נאמר "שלמים"), אבל אם שחטו לשם עולה פסול, ומדוע בברייתא הנ"ל נאמר שאם שחטו בשאר ימות השנה שלא לשמו כשר ומשמע שכשר אפילו אם שחטו לשם עולה או חטאת.

תשובה: אמר רבי אילא א"ר יוחנן: המילה "לְזַבַּח" באה לרבות שאם הוא נשחט לכל זבח שהוא (גם לעולה וחטאת), כשר. (המילה "לְזַבַּח" מיותרת, שהרי היה אפשר לכתוב "וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוּ שְׁלָמִים", ולכן היא באה לרבות את הנ"ל).

שאלה: אימא כל דשחיט להוי כמותה: כלומר עד כאן למדנו מהפסוק "וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוּ לְזַבַּח שְׁלָמִים" שאם שחט את הפסח שלא בזמנו לשם קרבן אחר, הרי הוא כשר ונעשה שלמים. כעת הגמ' שואלת, שאמנם אם הוא שחט אותו לשם קרבן אחר (כגון עולה) כשר, אבל מדוע הוא נעשה שלמים? שייעשה לשם מה שהוא שחט אותו! שאם שחט את הפסח לשם עולה שייעשה עולה, ואם שחטו לשם חטאת שייעשה חטאת.

תשובה: אי הוה כתיב "לשלמים וזבח" כדקאמרת, השתא דכתיב "לזבח שלמים" לכל דשחיט ליה שלמים להוי: אם היה כתוב בפסוק "לשלמים וזבח", הרי שאכן היה משמע שהוא יהיה כמו שלמים או זבח אחר (= שייעשה לשם מה שהוא שחט אותו), אבל כעת שנאמר "לְזַבַּח שְׁלָמִים" משמע שלכל זבח שישחט אותו הוא יעשה שלמים, ולכן גם אם שחטו לשם עולה או חטאת הוא נעשה שלמים.

שאלה: אימא "לזבח" כלל, "שלמים" פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, שלמים אין מידי אחרינא לא: אולי נדרוש את הפסוק ב'כלל ופרט': "לְזַבַּח" זהו כלל הכולל את כל הזבחים, "שְׁלָמִים" זהו פרט (= רק שלמים), וא"כ אין בכלל (= "לְזַבַּח" שכולל את כל הזבחים) אלא מה שבפרט', דהיינו רק שלמים ולא משהו אחר, וא"כ נאמר שרק אם שחט את הפסח לשם שלמים כשר ולא אם שחטו לשם קרבן אחר.

תשובה: לה' הדר וכלל: לאחר "שְׁלָמִים" נאמר לה' (= "וְאִם מִן הַצֶּאֱן קָרְבָנוּ לְזַבַּח שְׁלָמִים לַיהוָה"), ובזה חזר הפסוק וכלל את כל הזבחים, לפי שיש כאן 'כלל ופרט וכללי' ('כללי' = "לְזַבַּח", 'פרט' = "שְׁלָמִים", 'לה' = 'כללי'), והכלל האחרון מרבה את כל הזבחים.

קושיא: מתקיף לה ר' יעקב מנהר פקוד: והרי ה'כללי' האחרון אינו דומה ל'כללי' הראשון, שהכלל הראשון מרבה רק אם שחט את הפסח לשם זבחים דהיינו קרבנות בהמה, ואילו הכלל האחרון מרבה אפילו אם שחטו לשם קרבן עופות (כגון עולת או חטאת העוף), ואפילו לשם מנחות. נמצא שאי אפשר לומר כאן 'כלל ופרט וכללי' אלא 'פרט וכללי', וא"כ חזרה השאלה הקודמת שאולי רק אם שחט את הפסח לשם שלמים כשר ולא אם שחטו לשם קרבן אחר.

תירוץ: הא תנא דבי רבי ישמעאל בכללי ופרטי דריש כי האי גוונא: והרי הברייתא של רבי ישמעאל (העוסקת בכללים ופרטים) דורשת 'כלל ופרט וכללי' גם כשהכלל האחרון אינו דומה לכלל הראשון, ולומדים מהכלל דברים שהם כעין הפרט, מה הפרט (= "שְׁלָמִים") מפורש שהוא שלא לשמו וכשר (= שאם הקריב את הפסח שלא לשמו אלא לשם שלמים כשר), אף כל שהוא שלא לשמו וכשר (= אף אם הקריב את הפסח לשם קרבן אחר כשר).

קושיא: אי מה הפרט מפורש דבר הבא בנדר ובנדבה, אף כל הבא בנדר ובנדבה, עולה ושלמים אין, חטאת ואשם לא: אולי כיון ש'הפרט' (= "שְׁלָמִים") הוא קרבן הבא בנדר ובנדבה לכן רק אם שחט את הפסח לשם קרבן שבא בנדר ובנדבה כשר, וא"כ רק אם שחטו לשם עולה ושלמים שבאים בנדבה כשר, אבל אם שחטו לשם חטאת ואשם שאינם באים בנדבה פסול.

תירוץ: אלא "לזבח" רבויא הוא: באמת לא דורשים את הפסוק ב'כלל ופרט וכללי', אלא "לְזַבַּח" בא לרבות את כל הזבחים, כלומר שהיה אפשר לכתוב "וְאִם מִן הַצֶּאֱן קָרְבָנוּ לְזַבַּח שְׁלָמִים", ומכך שנאמר "וְאִם מִן הַצֶּאֱן קָרְבָנוּ לְזַבַּח שְׁלָמִים" אנו מרבים שפסח שנזבח לשם כל הזבחים כשר.